

Módszertani paradigmaváltás a felsőoktatásban

Bencéné Fekete Anikó Andrea Ph.D
MATE Neveléstudományi Intézet, Kaposvár

- frontális osztálymunkára alkalmas termek
- 45 perces órakeret
- társadalom szemléletmódja
- dolgozat a tudás mérője
- csend legyen a teremben
- tananyagot kell elvégezni, nem tudást megszerezni

- Az iskola nem használható tudást ad, nem nevel gondolkodásra – a tehetségek kibontakozására nem ad teret, visszaszorítja a kreatív, gondolkodó fiatalokat.
- A tananyagban túlsúlyban vannak a verbális ismeretek,
- frontális osztálymunka – magolás,
- nem követel meg gondolkodást, kreativitást,
- a pedagógusok nem kedvelik azokat a diákokat, akik egyedi problémamegoldó stratégiákat alkalmaznak.

MIÉRT TANULUNK?

MEGKÉRDEZTÜNK NÉHÁNY EGYETEMISTÁT, KÖZÉPISKOLÁST ÉS FELNŐTTET

RÁCIÓ

- **Van értelme annak, amit tanulok.**
- Nem felesleges ismereteket nyújt.
- Később tudom hasznosítani ezeket az ismereteket.
- Önállóan **tudom csinálni** a mintadarabot, fejlesztem tovább.
- **Együtt a társakkal könnyebb** tanulni, mint egyedül otthon.

EMÓCIÓ

- Érdekel az anyag, szívesen tanulom.
- **Kedvelem a tanárt, jó, élvezetes órái vannak,** ezért mindig tanulok.
- A szüleim szeretnék, hogy elvégezzem ezt a szakot.

NECESSZITÁS

- Meg kell tanulnom azért, hogy azt csinálhassam, amit szeretnék.
- Szüleim kényszerítenek rá.

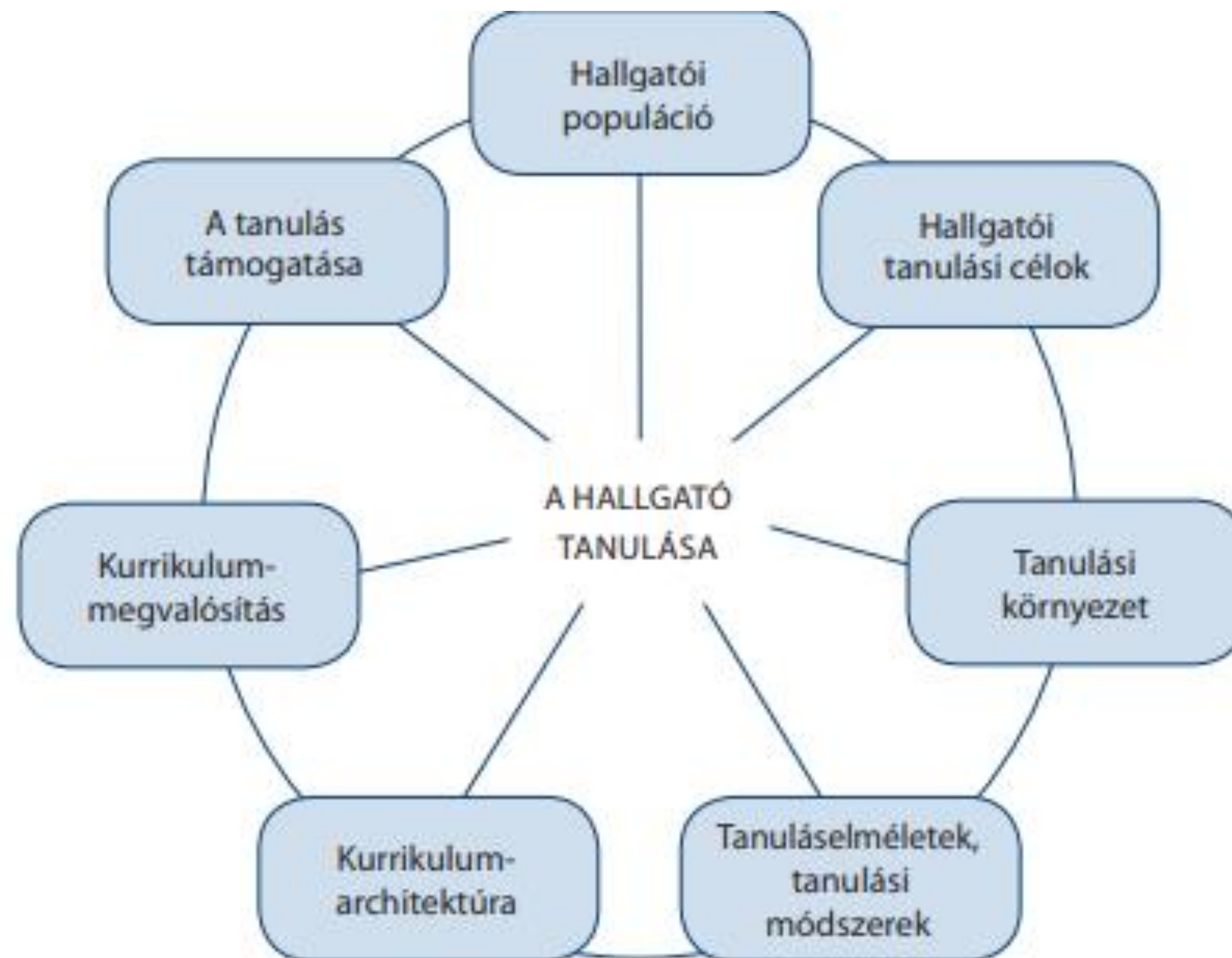

- a kompetenciaalapú, kritériumorientált, segítő pedagógiára történő ráhangolódás
- tanulási eredményalapú oktatása
- központi ismeretközlő helyett - **tanulásirányító, segítő**
- **tapasztalaton, hallgatói cselekvésen alapuló tanulás** biztosítása
- **a tanulók önálló, kooperatív ismeretszerző és feldolgozó tevékenységének** biztosítása
- a megfelelő, **ösztönző tanítási környezet** kialakítása, a feltételek megteremtése
- az **egyéni adottságok**, képességek felfedezése
- a hallgatók **differenciált foglalkoztatása**, egyéni tanulási utak biztosítása
- **támogató (tutor)**, aki figyelemmel kíséri és támogatja a tanulók tanulását és fejlődését, melynek során a támogató szerep egyénre szabottan valósul meg (Ollé, 2009),
- **moderátor**, aki keretek között tartja a digitális kooperáció és kommunikáció során kialakuló vitákat,
- **kurátor**, akinek vezetői feladata szupervíziós szerepkörben valósul meg, vagy
- **folyamatvezető (facilitátor)**, akinek át kell segítenie a csoportot a digitális transzformáció folyamatán (Szűts, 2020).

	Tanárközpontú modell	Tanulóközpontú modell
A tudás	az oktató által „továbbított” tanításcentrikus	az egyén által konstruált tanuláscentrikus
Tanulói részvétel	passzív	aktív
Oktatói szerep	vezető – autoriter	facilitátor – tanulási partner
Az értékelés szerepe	kevés – minősítés céljából	megnövekedett – folyamatos visszajelzés
A hangsúly a tanulásban	a helyes válaszok elsajátítása	mélyebb megértés
Értékelési módszerek	egydimenziós	többdimenziós
Akadémiai kultúra	individualista és versengő	együttműködő és támogató

A tanárközpontú és tanulóközpontú modellek összehasonlítása
Frye–McKinney–Trimble 2006: 11. nyomán

Forrás: Dolence-Lujan-Roley 1998: 112, idézi Kopp 2013: 45

UDL (Universal Design for Learning)

Kövecsesné dr. Gösi Viktória, Dr. Makkos Anikó, Dr. Lőrincz Ildikó, Bognár Amália
(2024): felsőoktatáspedagógia a gyakorlatban. Szent István Egyetem, Győr.

10. ábra: Az UDL három alapelve (https://udlguidelines.cast.org/)

ÚJ OKTATÁSI STRATÉGIA 1.

Kövecsesné dr. Gósi Viktória, Dr. Makkos Anikó, Dr. Lőrincz Ildikó, Bognár Amália
(2024): felsőoktatáspedagógia a gyakorlatban. Szent István Egyetem, Győr.

ELŐADÁSON, GYAKORLATON

1. Használjon több módszert az információ közlésére!
2. Minden óra előtt küldje el a hallgatóknak az előadni kívánt prezentációt, tananyagot!
3. Változtasson az órai menetén!
4. Készítsenek a hallgatói megosztott jegyzetet, amihez mindenki hozzáfér!
5. Vegye fel az óráit és ossza meg a tanulókkal!
6. Adjon konkrét, hétköznapi példákat, amikkel alá tudja támasztani a tananyagot!

SZABÁLYOK LEFEKTETÉSE

1. Határozza meg, mi a feltétlenül fontos a kurzus teljesítéséhez!
2. Tegye világossá az elvárásait!
3. Kezelje rugalmasan a határidőket!
4. Igazítsa a részvételi követelményeket a kurzus céljaihoz!

SZÁMONKÉRÉS TERVEZÉSE

1. Rendszeresen, személyre szabottan adjon visszajelzést!
2. Ne adjon időkorlátot a tesztek kitöltéséhez!
3. Adjon meg többféle lehetőséget az elsajátított tudásanyag bemutatására (papíralapú teszt vagy prezentáció, vizsga vagy projektfeladat)!
4. Használjon többféle feladattípust a számonkérésnél!

11. ábra: UDL alapelvek (<https://udlguidelines.cast.org/more/about-graphic-organizer>)

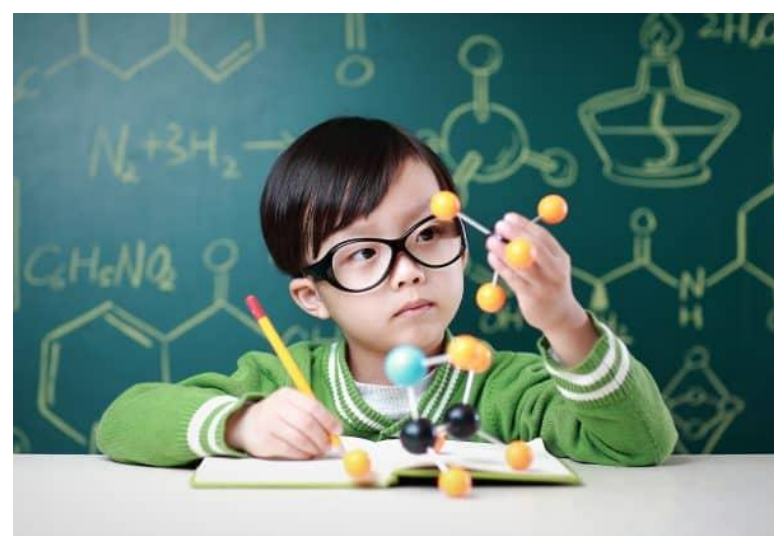

érzelmi, megismerő és stratégiai hálózat - miért, mit és hogyan tanulunk.

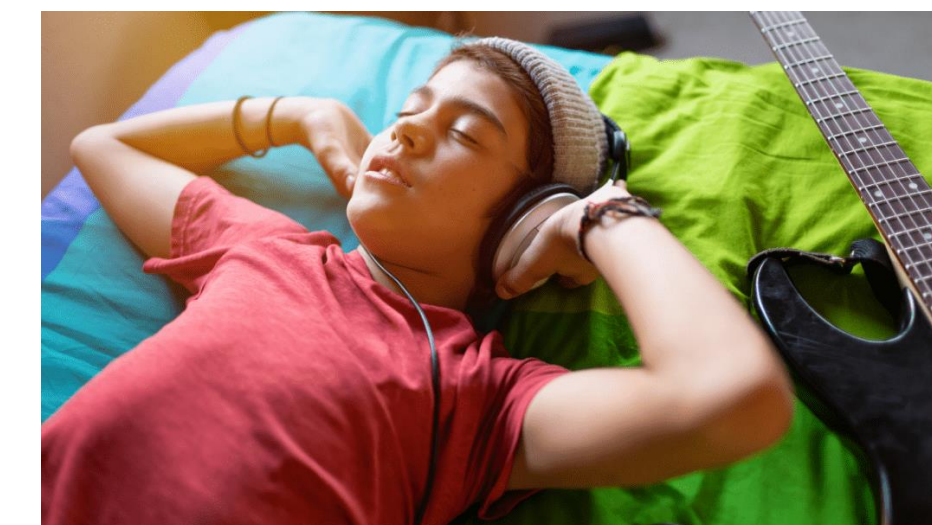
TANULÁSI TÍPUSOK

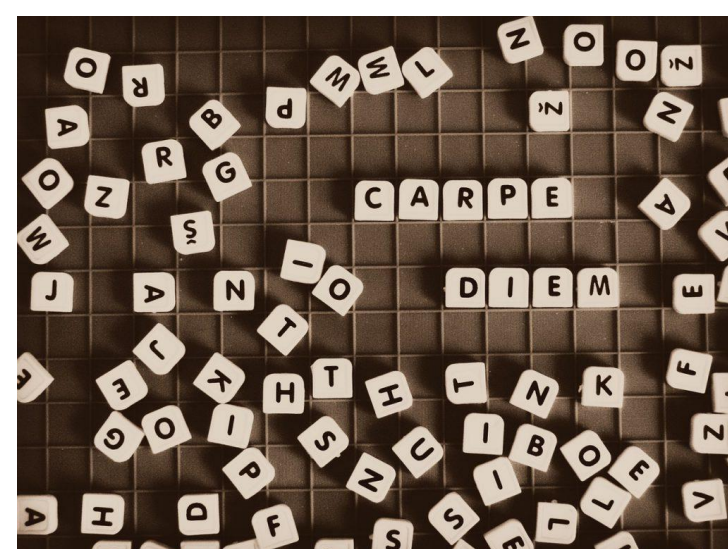
1. vizuális

2. auditív

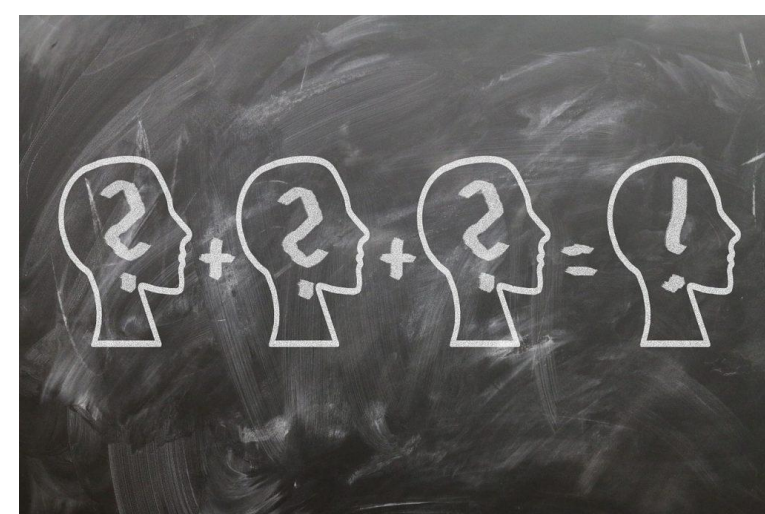
3. verbális

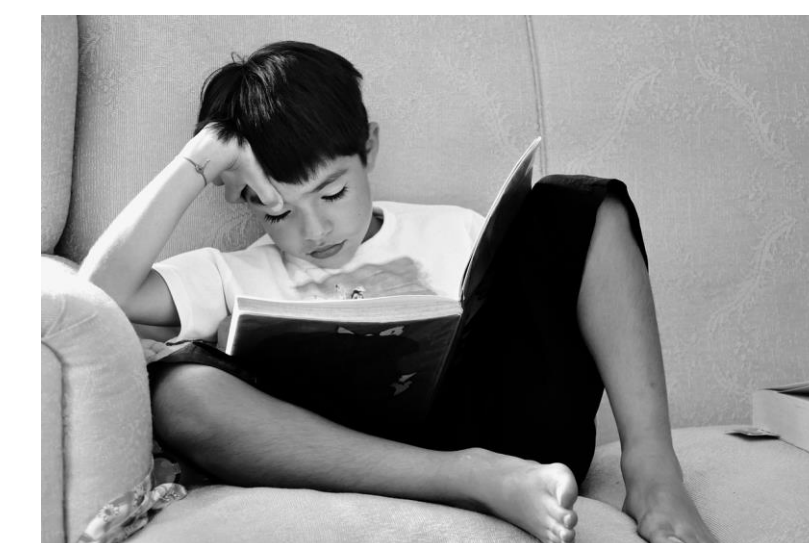
4. mozgásos

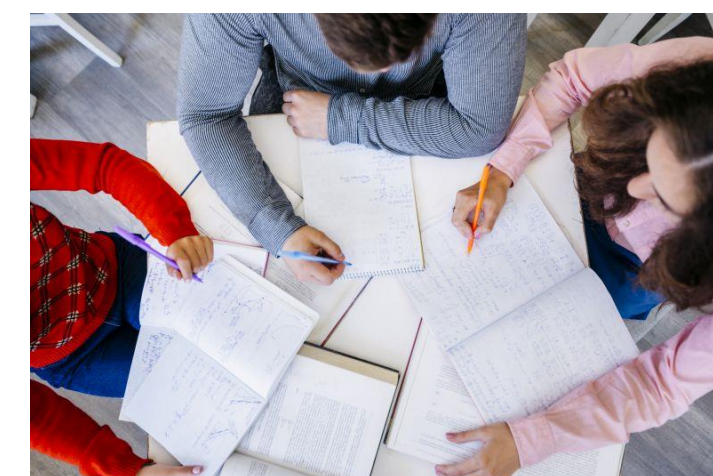
5. logikai

6. intraperszonális

7. interperszonális

A tesztet publikálta Bernáth László, N. Kollár Katalin és Németh Lilla az Iskolapszichológia 36. számában.

<https://szilard.coach/tesztek/tanulasi-stilusok-kerdoiv/>

Nyugtalanít, ha tanulás közben csend van körülöttem.

Egyáltalán nem jellemző rám.

Nem jellemző rám.

Nem tudom eldönteni, igen is, nem is.

Jellemző rám.

Nagyon jellemző rám.

0%

Pomodoro időmenedzsment technika

Időgazdálkodás elsajátítása

Dolgozd ki az
adott napi
tervedet!

01

Koncentrálj az
adott feladatra!

03

Ismételd meg az előző
három pontot négyszer!

05

Állítsd be az
időzítődöt 25
percre!

02

Tarts 5 perc
szünetet, és
pihenj!

04

Tarts 20 perces
szünetet!

06

önismeret, reális énkép, aktív jelenlét, meglévő tudás, képesség integrálása

Előtte

- óra a határidőnaplóban
- az óra kiadott anyagának áttekintése
- a témához kapcsolódó kérdések megfogalmazása
- jegyzeteléshez eszközök előkészítése
- időben érkezem az órára
- Várom az órát

Közben

- saját kulcsszavak
- Cornell-módszerrel jegyzet készítése
- óra követése, figyelem

Utána

- a nap végén a jegyzet áttekintése Cornell módszerrel 15 percben

A jó jegyzet

- tömör, rövid
- később is értelmezhető
- a tananyag struktúrálását, megértését segíti
- digitális vagy papíralapú?????

Jegyzetelési technikák

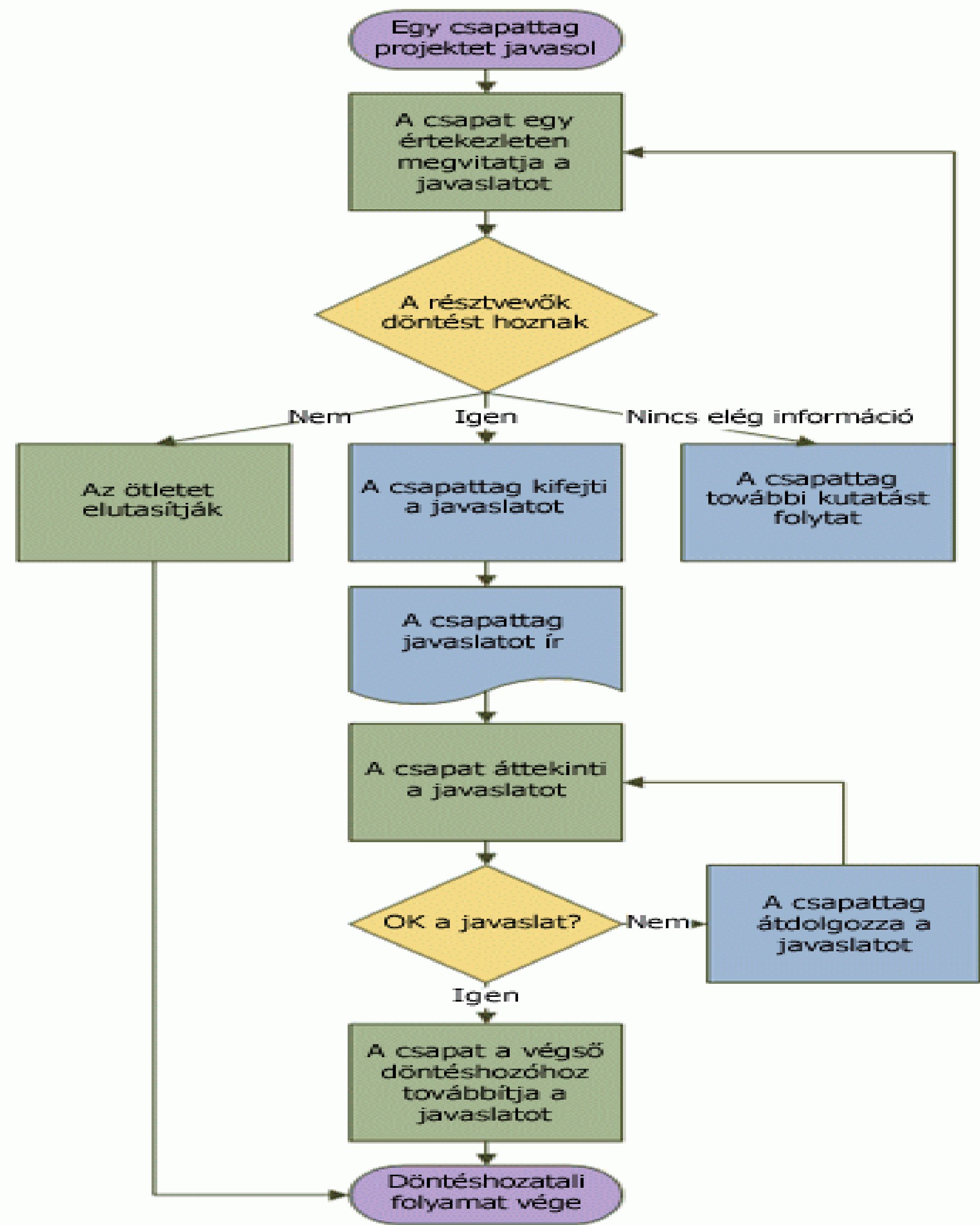
- klasszikus jegyzet
- folyamatábra
- gondolatterkép
- cornell-módszer
- PQ4R módszer

Föníciaiak

- Földközi-tenger keleti partvidéke (Közel-Kelet)
- városokban éltek, pl. *Büblusz* (*Biblia* szó eredete)
Türosz,
Szidon
- nem jött létre egységes állam
- hajózással és kereskedelemmel foglalkoztak
- a partok mentén telepeket hoztak létre, pl. *Karthágó*
- nevezetes alkotásaik: ***cédrusfából készült hajó***,
bíborfesték,
üveg
- **22 mássalhangzóból álló hangjelölő írást** hoztak létre

Folyamatábra

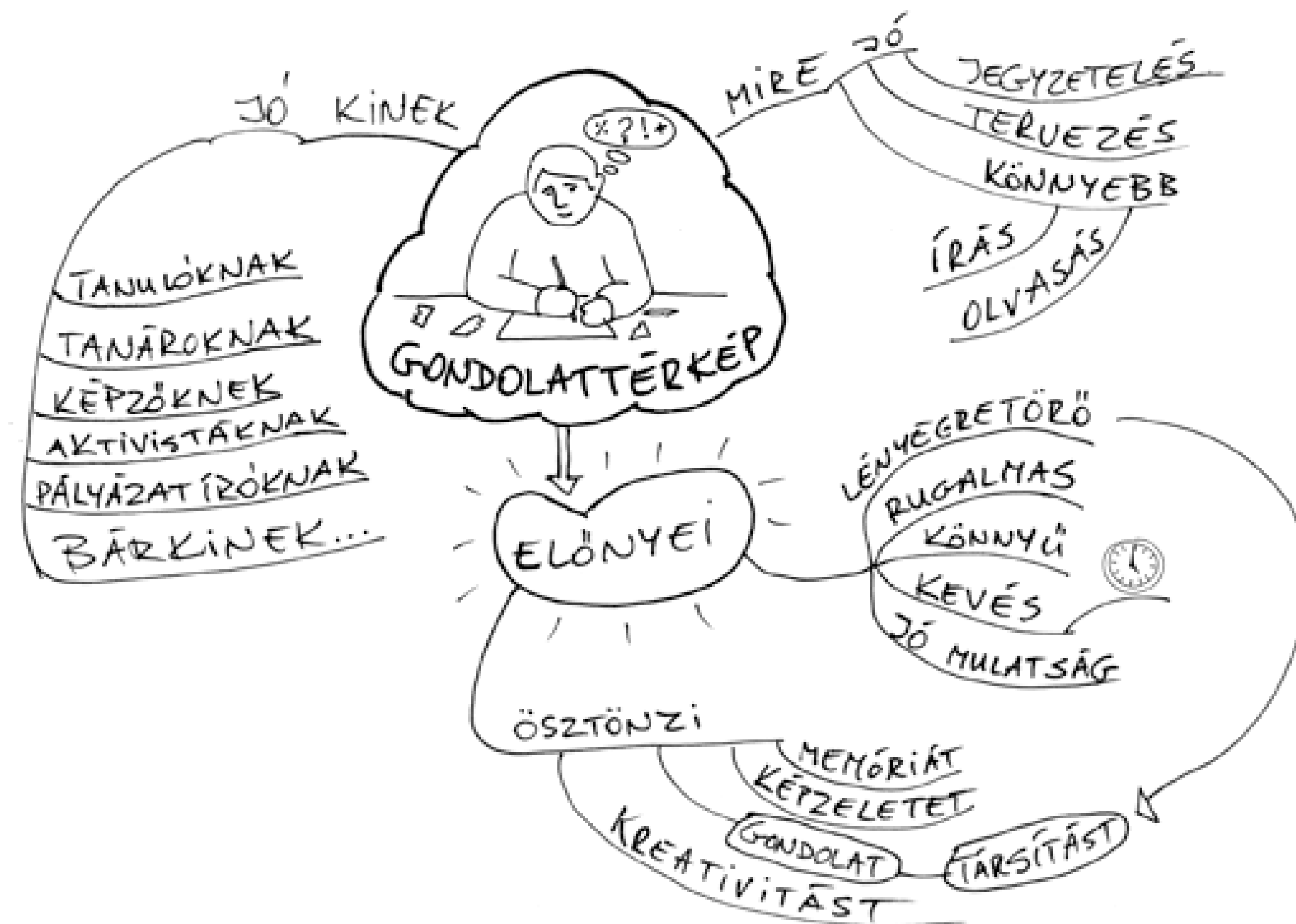
(<https://support.microsoft.com/hu-hu/topic/egyszer%C5%B1-folyamat%C3%A1bra-1%C3%A9trehoz%C3%A1sa-a-visi%C3%B3ban-e207d975-4a51-4bfa-a356-eeec314bd276>)

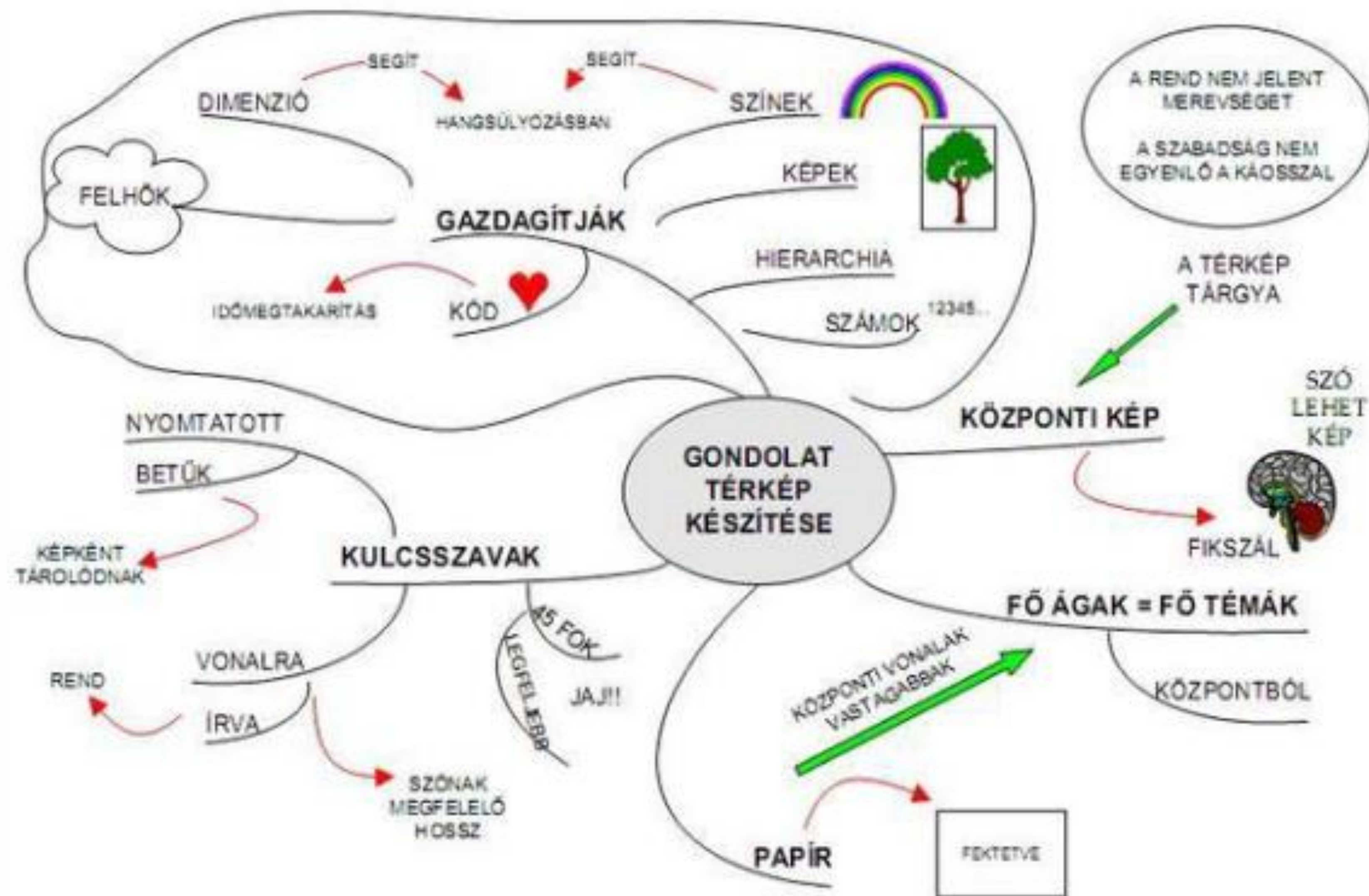
Nagy összetett kép - asszociációra, téri ingerre és csoportosításra, egészek alkotására egyszerre nyújt lehetőséget

Felépítése és jellemzői:

- tárgya egy központi képben kristályosodik ki,
- a fő témák a központból ágaznak ki,
- az ágak kulcsszót tartalmaznak, amely nyomtatott betűvel egy kapcsolódó vonalon helyezkedik el,
- a főágakhoz kapcsolódnak a kevésbé fontos információk kisebb elágazásokon,
- az ágak egy csomópontokkal kapcsolódó szerkezetet alkotnak,
- gazdagítható színekkel, képekkel, kódokkal, dimenziókkal, hogy érdekesebb, szebb és személyesebb legyen (Gyarmathy, é.n: <http://www.tmt-tanulas.com/index.php?gondolatterkepek>).
- (Szil, é.n: <http://szil.info/hu/gondolatterkep>)

Gondolattérkép készítése (Oroszlány, 2003)

Cornell-módszer

(Mihály, 2019. <https://dtk.elte.hu/egy-erdekes-jegyzeteles-technika-cornell-modszer/>)

KULCSSZAVAK

3) Szűkítés

Ide a megfelelő részhez kapcsolódva írd kérdéseket, címszavakat, megjegyzéseket!

6 CM

JEGYZETEK:

1) Jegyzetelés

Ebbe a részbe jegyezd le mindent, ami órán elhangzik úgy, mintha rendes jegyzetet készítenél.

Használhatsz:

felsorolásokat, diagramokat, táblázatokat, rövidítéseket, színek szerint is érdemes kiemelni fontosabb adatokat.

2) Egészítsd ki!

Óra után, legalábbis minél hamarabb, nézd át a jegyzetet, egészítsd ki a hiányzó részeket!

4) Felidézés

Takard le ezt a részt egy lappal! A bal oszlopba írt kérdések, címszavak, megjegyzések alapján próbáljuk felidézni a tananyagot.

5) Reflektálj a tanultakra az alábbi kérdésekkel:

- Mi a jelentősége ennek a tananyagnak?
- Hogyan alkalmazhatom ezeket a tanulmányaim/valóéletem során?
- Miken alapszanak ezek a tények?
- Mi a mögöttes tartalmuk?

ÖSSZEGLÉZÉS

6) Összegezz!

Egy-két mondatban, címszavakban foglald össze, miről szól a tanult anyag.

5 CM

Question – Kérdezés

- a tanultak lényegére fókuszálva összefüggések keresése és a részletekbe is belekérdezés – ekkor még nem kell a választ tudni

Read – Olvasás

- a jegyzet átolvasása, a feltett kérdésekre a válasz keresése, összefüggések feltárása

Reflect – Tükrözés

- az olvasottak értelmezés, logikai bukfencek, hiányos érvek keresése, a jegyzet kiegészítése, a tanultak kontextusban látása

Recite – Felmondás

- azoknak a kulcsszavaknak azonosítása, amelyek a jegyzet lényegét adják
- a kulcsszavakat, rövid mondatok után jegyezzük fel a Cornell-jegyzet bal oldali margójára, a felidézés helyére

Review – Összegzés

- pár mondatban a jegyzet lényegének összefoglalása és feljegyzése a lap aljára

- gyorsabb tanulást, a tanultak hosszú távú memóriába való beépülését segíti

„Amit nem tudsz egyszerűen elmagyarázni, azt nem is érted.”

Albert Einstein

DOLGOK, AMIKET NEM ÉRTEK

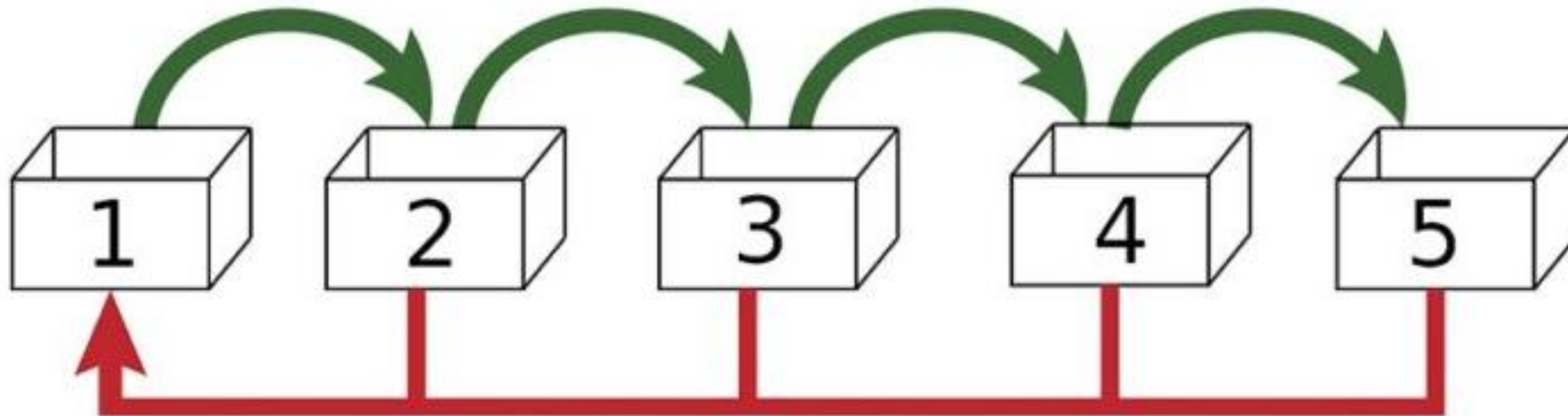
A FEYNMAN-TECHNIKA

LEITNER MÓDSZER – IDŐKÖZÖNKÉNTI ISMÉTLÉSEN ALAPULÓ MEMORIZÁLÁS

<https://pandaegyetem.hu/cikkek/hatekony-tanulas-muveszete-tanulasi-technikak>

HELYESEN MEGVÁLASZOLT KÁRTYÁK

RONTOTT KÁRTYÁK

PQRST módszer

<https://dtk.elte.hu/tanulasi-strategiak-az-eredmenyesebb-tanulasert/>

Cél: olvasás közben az információk jobb megértése

Preview – áttekintés, ráhangolódás, cím áttekintés

Question – kérdés – kérdések megfogalmazása

Read – olvasás, amit nem értünk – kikeresés, megértés

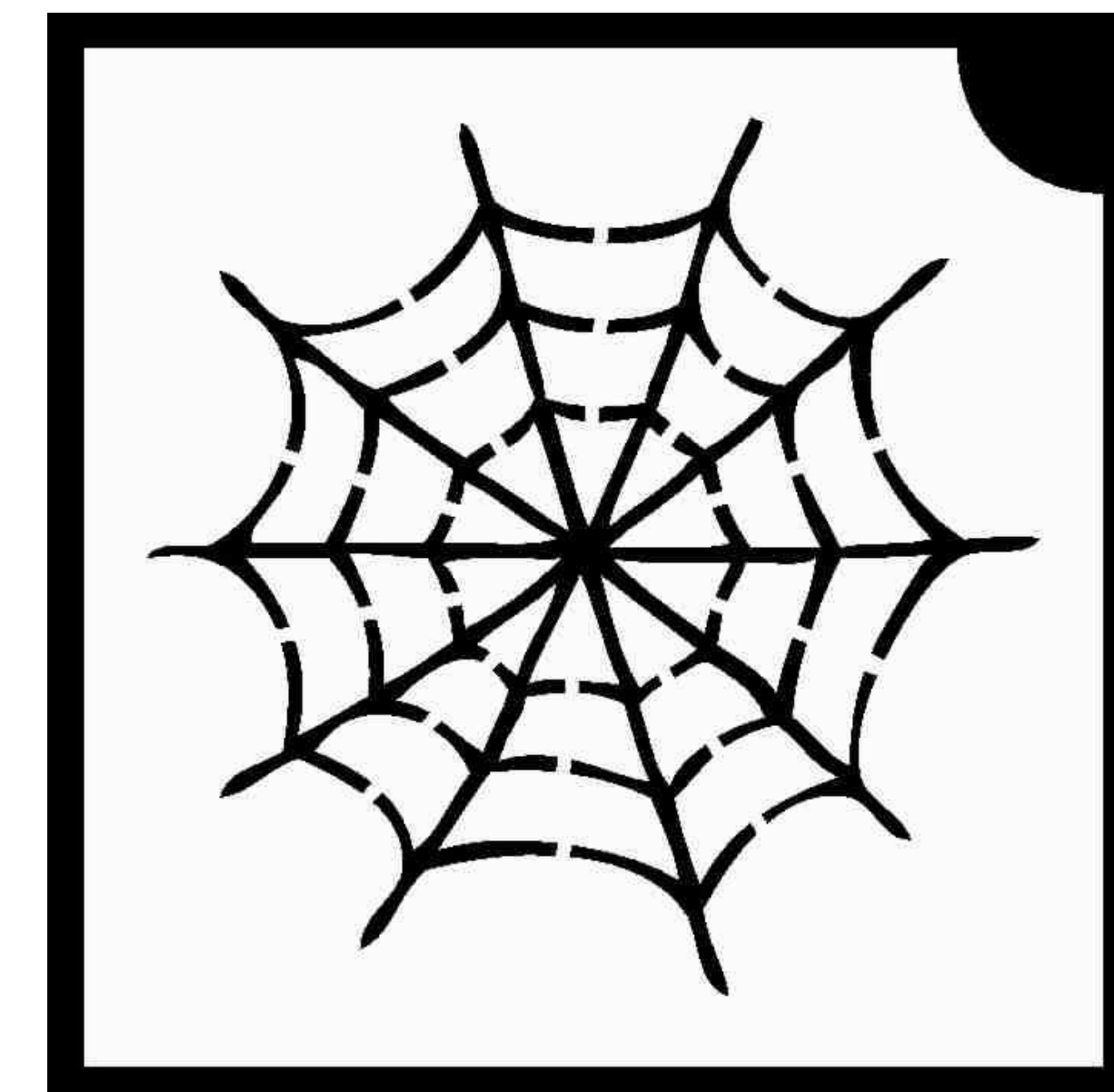
Self-recitation – felmondás

Test- ellenőrzés – saját magunk kikérdezése, kérdésekre válaszadás

<https://relaxapont.hu/2018/08/01/haromlepcsos-tanulasi-strategia/>

- Nincs kedved a tanuláshoz, mégis meg kell tanulni.
- **Mood** – hangulat – önmotiváció, önjutalmazás, relaxáció, környezet megteremtése
- **Understand** – megértés – néhány ismeretlen szó, többszöri olvasás, kitalálása, szótár, más segédkönyv
- **Recall** – felidézés – kulcsfogalmak kiemelése, alcímek adása, fogalomtérkép készítése (pókháló), ok-okozati kapcsolatok feltárása, hasonlóság, ellentét, időrend – lehet egyedi ábra is
- **Digest** – emésztés, feldolgozás – ábra felülvizsgálata, magyarázat, elmondás
- **Expand** – önvizsgálat – kapcsolódik a tanultakhoz? Mi a véleményem erről? Barátaim véleménye?
- **Review** – áttekintés, ismétlés – átfutom a fogalomtérkép segítségével, elmondom

Input= az információgyűjtés

Process= az információfeldolgozás

Output= az információ visszaadása, alkalmazása

Organizáció= tanulásszervezés, mely meghatározza az előző fázisok hatékonyságát

- stratégiák akkor eredményesek:
- ha az elemi tanulási technikák alkalmazásában van egy bizonyos sorrend,
- vagy csak bizonyos stratégiák együttesen lehetnek hatékonyak.

Lukács István - Derényi András (szerk. 2017): Kézikönyv a képzési programok tanulás eredményalapú fejlesztéséhez. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/LLL/ekkr/Derenyi_kezikonyv2017ISBN_teljes_webre.pdf

Kövecsesné dr. Gösi Viktória, Dr. Makkos Anikó, Dr. Lőrincz Ildikó, Bognár Amália (2023): Felsőoktatás-pedagógia a gyakorlatban. Módszertani kézikönyv.
https://www.researchgate.net/publication/374544224_Felsooktatas_-_pedagogia_a_gyakorlatban_Modszer_tani_kezikonyv

Dobó István, Perjés István, Temesi József (2010): Korszerű felsőoktatáspedagógiai törekvések.
https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1231/1/NFKK_5_vegleges.pdf

Farkas Éva (2017): Tanulási eredmény alapú tanterv- és tananyagfejlesztés a felsőoktatásban.
<https://mek.oszk.hu/18400/18497/>

Hatékony jegyzetelés
<https://norberthires.com/cornell-modszer/>
<https://mersz.hu/blog/a-jo-jegyzet-megkonnyiti-a-tanulast-igy-csinald/>
<https://boldogsagrecept.hu/a-hatekony-jegyzeteles-8-elengedhetetlen-osszetevoje/>
<https://norberthires.com/cornell-modszer/>
<https://dtk.elte.hu/egy-erdekes-jegyzeteles-technika-cornell-modszer/>
tanulási segédlet: <https://dtk.elte.hu/category/tanulashoz-segedletek/>

Módszertani kiadványok elérhetősége a MATE honlapján:

https://uni-mate.hu/web/nevel%C3%A9studom%C3%A1nyi-int%C3%A9zet/modszertani-kiadvanyok?p_l_back_url=https%3A%2F%2Funi-mate.hu%2Fsearch%3Fq%3Dfel%25C5%2591soktat%25C3%25A1sben%2Bdolgoz%25C3%25B3k%2Bsz%25C3%25A1m%25C3%25A1ra

Módszertani workshop felvételek:

https://uni-mate.hu/web/nevel%C3%A9studom%C3%A1nyi-int%C3%A9zet/modszertani-workshop?p_l_back_url=https%3A%2F%2Funi-mate.hu%2Fsearch%3Fq%3DM%25C3%25B3dszertani%2Bworkshop